

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo@tem.fi
johanna.ylitepsa@tem.fi

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖLLE

AMMATTILIITTO PRO RY:N LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖSOPIMUSLAIN 3 LUVUN 5 §:N ja MERITYÖSOPIMUSLAIN 4 LUVUN 5 §:N MUUTTAMISESTA

Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 19.9.2018 työryhmän selvittämään kilpailukieltosopimusten muutostarpeet. Toimeksiannon taustalla oli varatuomari Jukka Ahtelan työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta tekemä selvitys kilpailukieltosopimusten ja salassapitosopimusten käytöstä. Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tavoitteena oli selvittää lainsäädännön muutostarpeet kilpailukieltosopimusten käytön edellytysten tiukentamiseksi vastamaan työelämässä tapahtuneita muutoksia, kansainvälistä kehitystä ja sääntelyn taustalla olevia tavoitteita. Työryhmän määräaika päättyi 30.6.2019.

Työryhmän muistiossa on selvitetty työsopimuslain kilpailukieltosopimuksia ja kilpailevan toiminnan kieltä koskevien säännösten toimivuutta. Palkansaajakeskusjärjestöt jättivät muistioon yhteisen lausuman. Ammattiliitto Pro lausui määräaikaan mennessä.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö 9.4.2020

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 26.11.2019 työryhmän valmistelemaan laajennettua korvausvelvollisuutta kilpailukieltosopimukseen. Työryhmän toimikausi 27.11.2019 – 31.3.2020.

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta 22.5.2020 mennessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslain ja merityösopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa sääntelyä. Työnantajan velvollisuus maksaa kilpailukieltosopimuksesta korvausta työntekijälle laajennettaisiin koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi korvauksen maksamisajankohdasta ja työnantajan oikeudesta irtisanoa kilpailukieltosopimus.

Lausuntopyyntö perustuu työ- ja elinkeinoministeriön 26.11.2019 asettaman kolmikantaisen työryhmän hallituksen esityksen muotoon laatimaan mietintöön, joka sisältää työsopimuslain muutosehdotuksen. Mietintöön liittyy Suomen Yrittäjien ja EK:n yhteinen eriyvä mielipide sekä palkansaajakeskusjärjestöjen yhteinen täydentävä lausuma.

Luonnokseen hallituksen esitykseksi on mietinnön valmistuttua lisätty myös merityösopimuslain kilpailukieltosopimusta koskevan sääntelyn muutosehdotus. Merityösopimuslain muutosehdotus on käsitelty merimiesasiain neuvottelukunnassa kirjallisessa menettelyssä.

Ammattiliitto Pro lausuu seuraavaa

Pidämme hyvänä asiana korvausvelvollisuuden ulottamista koskemaan kaikkia kilpailukieltosopimuksia. Todennäköisesti korvausvelvollisuus toteutuessaan vähentäisi 12 kuukauden siirtymäajan jälkeen vastoin yleisiä edellytyksiä tehtyjen tai muuten turhien kilpailukieltosopimusten määrää ja myös niiden laatimista jatkossa.

Se, että työryhmän esityksen mukaan kilpailukieltolausekkeet eivät ole aiheuttaneet merkittävästi rekrytointivaikeuksia, ei huomioi niitä selvityksiin nähden näkymättömiksi jääneitä työntekijöiden yksityistalouden pahimmillaan tuhoavia oikeusriitoja, joihin joidenkin suurempien työnantajien kilpailukieltolausekkeet voivat liikejuridiikkaan keskittyvien asianajotoimistojen myötävaikutuksella johtaa. Katsomme, että työntekijän enimmillään maksettavan sopimussakon suuruus sidottava korvauksen määrään.

Korvaus kilpailukieltosopimuksesta

Korvauksen määrä 40 % työntekijän palkasta enintään kuuden kuukauden kilpailurajoituksen osalta emme katso olevan riittävällä tasolla, ei myöskään pohjoismaisella vertailuasteikolla. Lähtökohtana tulee mielestämme olla täysi kompensatio. Kilpailukieltosopimusten enimmäiskestoaikaa tulisi rajoittaa yhdeksään kuukauteen. Joka tapauksessa positiivista on kaikkiin kilpailukieltosopimukseen sisällytettävän korvauksen lisäksi, ettei työntekijälle maksettava korvaus rajoitusajalta ole jaksotettava etuus. Mahdollisuus nostaa samaan aikaan sekä työttömyysetuutta että korvausta on hyvä asia.

Seuraamuksista ja mitättömyydestä

Jotta perusteettomilta kilpailukieltosopimuksilta ja väärinkäsityksiltä vältytään, tulisi työnantaja velvoittaa perustelemaan kirjallisesti työntekijälle erityisen painavan syyn olemassaolo työsopimusta solmittaessa. Työnantajalle tulisi seurata tuntuvia taloudellisia seurauksia työsopimuslain vastaisen kilpailukieltolausekkeen käyttämisestä.

Katsomme, että esityksessä ei esitetä työnantajalle riittäviä seurauksia säännösten vastaisesti laadituista sopimuksista. Työnantajalla tulisi olla korvausvelvollisuus myös mitättömäksi tai pätemättömäksi katsotusta kilpailukiellosta. Näin vähentyisi viranomaisvalvonnan tarve entisestään.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Katsomme kilpailukieltosopimusten rajoittavan Suomen perustuslain 18 §:ssä säänneltyä työn, ammatin ja elinkeinon harjoittamisen vapautta. Pidämme hyvänä asiana ehdotetun lainmuutoksen ns. taannehtivaa vaikutusta, eli korvausvelvollisuuden ulottamista koskemaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä kilpailukieltosopimuksia.

Tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu

Ongelmallisena pidämme kilpailukieltosopimusten työvoiman siirtymistä rajoittavaa vaikutusta. Aivan erityisenä epäkohtana mahdollisia vaikutuksia 50–55+ työntekijöiden urakehitykseen tai muuten uudelleen työllistymisen mahdollisuuteen. Tuon ikäryhmän asemaa

työmarkkinoilla ei millään tavoin tulisi heikentää tai rajoittaa kilpailukieltosopimuksilla edes korvausta vastaan.

Varttuneempien työntekijöiden asemaa työmarkkinoilla tulisi aktiivisesti edistää ja heidän tulisi voida mahdollisimman vapaasti ja ilman kilpailukielttoon liittyvää rajoitusaikaa hyödyntää usein pitkää työkokemustaan ja ammattitaitoa, mahdollisesti suppealta alalta, uutta työpaikkaa haettaessa.

Koska iän tuomat fyysiset ja henkiset rasitteet todennäköisesti aiheuttavat työurien pidentyessä jaksamisen kanssa haasteita ja ongelmia, on 55+ työntekijöiden vahvuutena työmarkkinoilla ennen kaikkea tietotaito. Vaikka ikääntyneelle työntekijälle maksettaisiin kuuden, yhdeksän tai jopa 12 kuukauden palkkaa vastaava korvaus rajoitusajalta (tai osana mahdollisesti tarjottua irtisanomispakettia kilpailurajoituksineen) ei se kompensoi vastaavan toimetoman ajan negatiivista vaikutusta merkityksellisen taitotiedon ylläpitämiseen, vaikeuttaen uudelleen työllistymistä, mikä lisää työelämästä vieraantumisen sosiaalisia riskejä.

Kilpailukieltotehto, joka on olosuhteiden muuttuessa työnantajan yksipuolisesti irtisanottavissa, voi korostaa varttuneempien työntekijöiden *de facto* epäedullisempaa asemaa suhteessa nuorempaan työvoimaan. Kilpailukieltotehtoa koskevien lainsäädäntömuutosten tulisi edistää varttuneempien työntekijöiden asemaa, pitkän työuran arvostusta, ja kannustaa tietotaidon syventämiseen ja ammattitaidon jatkuvaan kehittämiseen työpaikoilla.

Mahdollinen pyrkimys kilpailukielttoon kytketyn korvausvelvollisuuden välttämiseen kilpailukieltotehdon irtisanomisella, voi työntekijän iästä riippumatta johtaa hänen sivuuttamiseensa työpaikalla (esim. vaikuttamalla valintoihin työryhmiin tai projekteihin, työtehtäviä muuttamalla, tiedon jakoa rajoittamalla, koulutustarjontaa supistamalla). Lain valmistelutyössä ja hallituksen esityksessä tulisi asiaan kiinnittää huomiota ja riittävän tehokkaasti pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisuudet välttää TSL 3:5.3 korvausvelvollisuus lain kiertotarkoituksessa tehdyllä kilpailukiellon irtisanomisella.

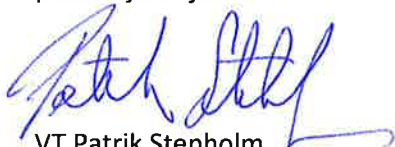
Vaikka työryhmän esitys muuten kohtelee työntekijöitä lähtökohtaisesti tasapuolisesti, olisi mielestämme syytä kiinnittää hallituksen esityksen perusteluissa erityistä huomiota ikääntyneiden työntekijöiden olosuhteisiin kilpailukieltosopimusten vaikutuksia arvioitaessa.

Muuta mainittavaa

Edellä esitetty koskee myös erityislaissa esitettyjä muutoksia.

Helsingissä 19.5.2020

Jorma Malinen
puheenjohtaja

VT Patrik Stenholm
lakiasianpäällikkö
Ammattiliitto Pro ry